

Kv Sankt Laurentius 1

RAÄ Lund 73:1
Lämningsnummer L1988:5459, Lunds kommun, Skåne län
Arkeologisk schaktningsövervakning
Linda Billström

Titel: Kv Sankt Laurentius 1

Författare: Linda Billström

Kulturmiljörapport: 2020:3

Omslagsbild: Schaktet sett från söder.

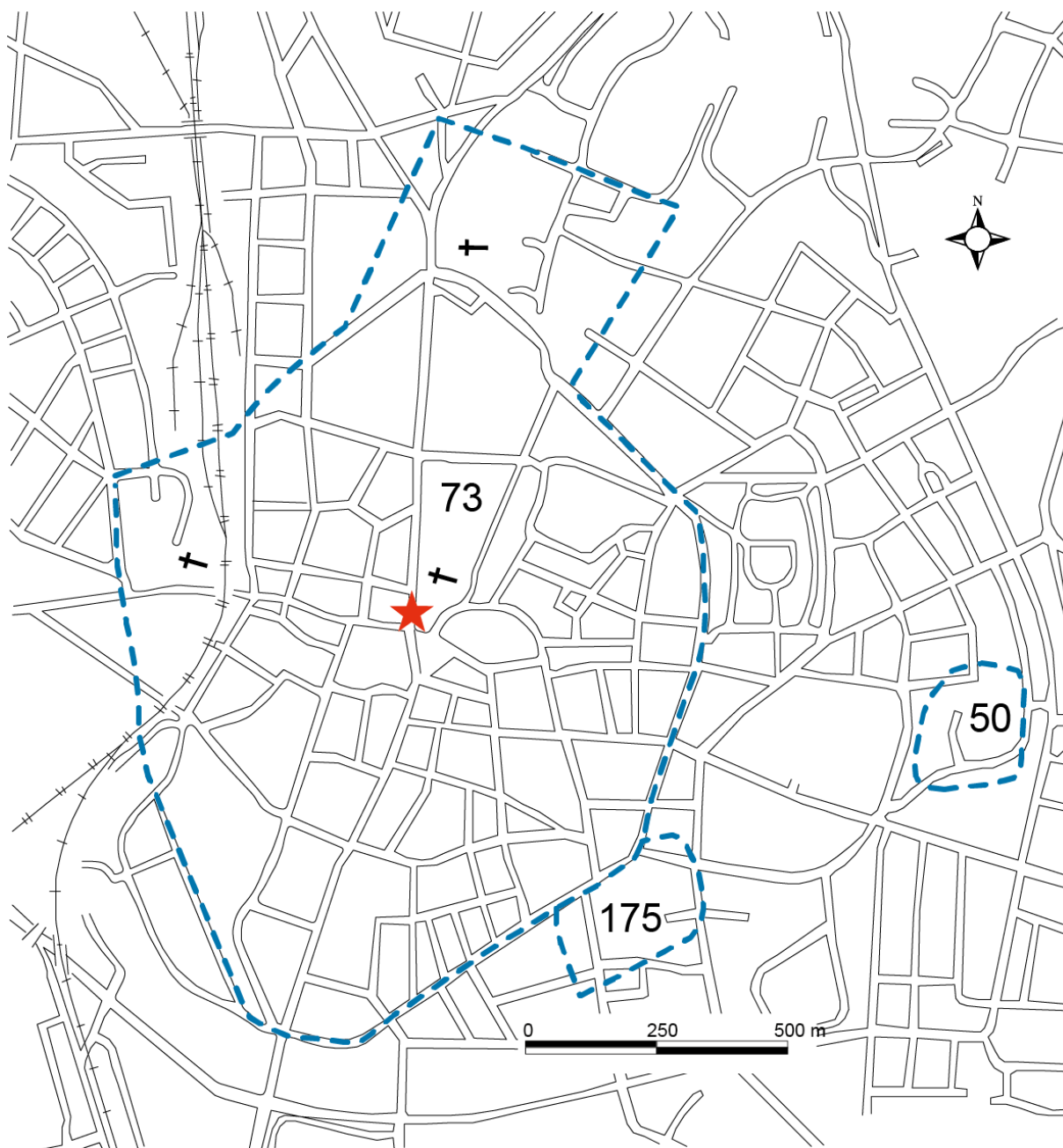
Upphovsrätt: Där inget annat är angivet, enligt Creative Commons licens CC BY

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Inledning.....	2
Fornlämningsmiljö	3
Tidigare arkeologiska iakttagelser	5
Genomförande och resultat.....	5
Kulturlagerstatus	6
Förslag på fortsatta åtgärder	6
Administrativa och tekniska uppgifter.....	7
Referenser	8

Sammanfattning

- Med anledning av en nybyggnation av entré och handikappramp till en butik med ingång från Kyrkogatan, genomförde Kulturen en arkeologisk schaktningsövervakning i kv Sankt Laurentius 1, enligt ett beslut från Länsstyrelsen i Skåne län (Lst dnr 431-21369-2019, Kulturens projektnummer A_2019_0058).
- Schaktets placering var i trottoaren på den östra sidan av Kyrkogatan. Schaktet grävdes för hand och mätte ca 7,00×1,00×0,50 m.
- I schaktet framkom fyllnadsmaterial från tidigare rödragningar i form av mörkgul grov sand samt en nord-sydlig ledning i orange plaströr.
- Inga intakta medeltida kulturlager påverkades av schaktningsarbetet.

Figur 1. Lunds medeltida stad, fornlämning 73:1, med platsen för undersökningen markerad med en röd stjärna.

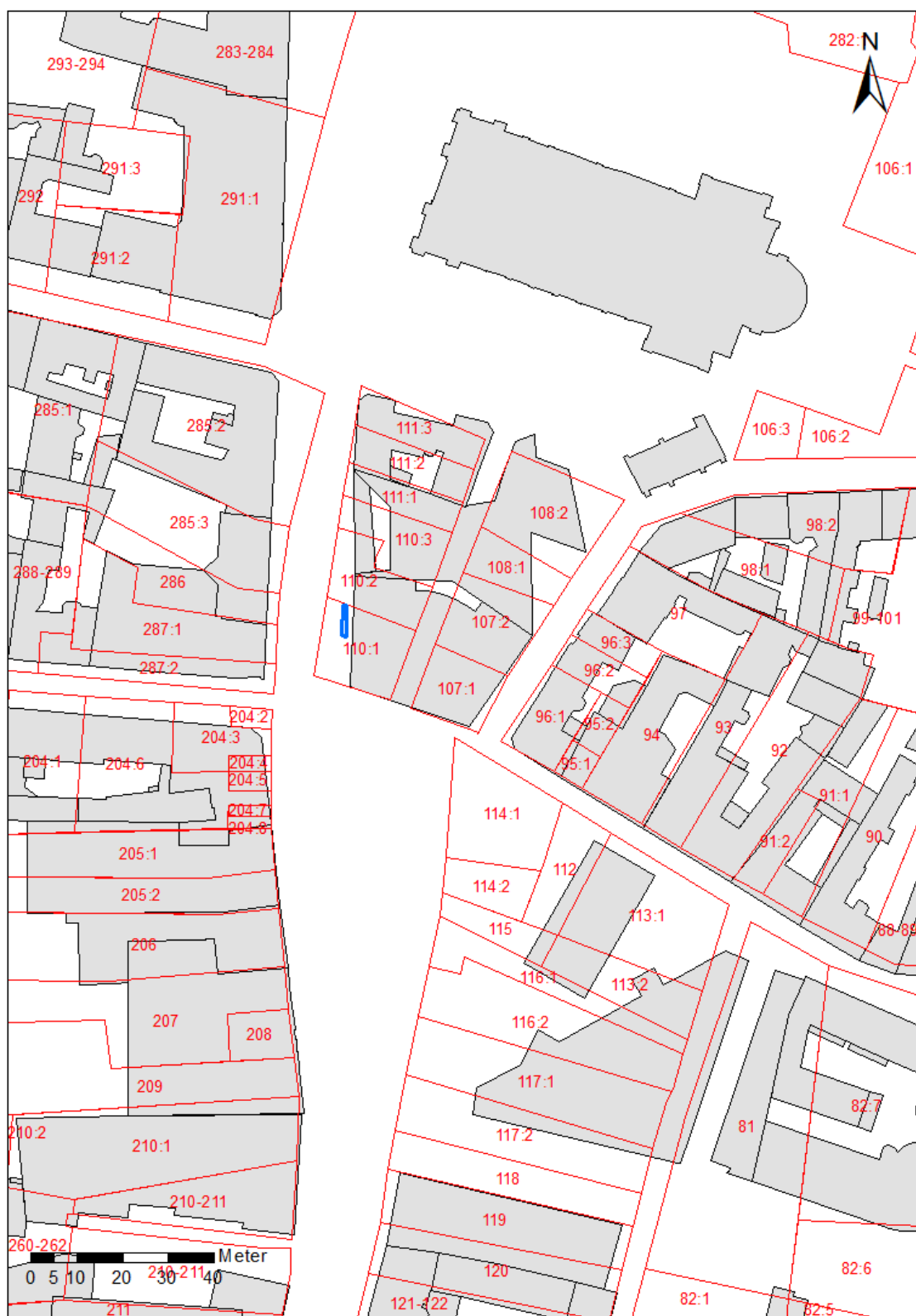
Inledning

I samband med anläggandet av en handikappramp till en butik med ingång från Kyrkogatan, genomförde Kulturen en arkeologisk undersökning i form av en schaktningsövervakning i kv Sankt Laurentius 1. Ingreppet i fornlämningen (fig. 1) beviljades av Länsstyrelsen i Skåne (Lst dnr 431-21369-2019, Kulturens projektnr A_2019_0058).

Fornlämningsmiljö

Den medeltida huvudgatan, kallad Torggatan (nuvarande Stora Södergatan), vidgades norrut till en långsmal, ca 30 m bred öppen yta som fungerade som stadens torg. Det medeltida torget avgränsades från domkyrkans område av en port, omnämnd i skriftliga källor år 1419 som *Järnet* eller *Länckeporten*. Rester av porten påträffades vid en arkeologisk undersökning år 1908. Porten hade, åtminstone delvis, varit uppförd av sandstenskvader mellan tomterna 111:1 i väster och 108:1 i öster (fig. 2). Under senmedeltiden flyttades gränsen mellan domkyrkan och den profana bebyggelsen norrut och domkyrkans tidigare område samt delar av det äldre torget, bebyggdes med profana hus. Det nuvarande kvarteret Sankt Laurentius, beläget söder om domkyrkan, bildade under senmedeltiden två olika kvarter. Mellan dessa kvarter gick en gata i nord-sydlig riktning från Stortorget till domkyrkan. Gatan omtalades efter reformationen som *Kirkestraedet*. Från början av 1600-talet kallades samma gata istället för *Lilla Kyrkogatan* (Andrén 1984:85).

Längs med de två senmedeltida kvarteren uppfördes mer eller mindre permanenta salubodar. På Kyrkogatans östra sida, mellan domkyrkan och Stortorget, låg exempelvis skomakarnas salubodar fram till år 1747 då det bestämdes att bodarna skulle tas bort (Bevaringskommittén 1983:127). Ett rådhus omtalas första gången vid mitten av 1300-talet. År 1482 omnämns att ett rådhus fanns i hörnet av Kyrkogatan och Stortorget. År 1711 arrenderades rådhusområdet ut efter en brand och arrendatorn fick tillåtelse att bebygga tomten, vilket även skedde. På 1730-talet återfordrade dock staden tomten i syfte att uppföra ett nytt rådhus och den tidigare arrendatorn tvingades flytta. Det sista rådhuset på platsen uppfördes år 1841 i en medeltidsromantiserad stil efter ritningar av C. G. Brunius. Detta rådhus var i bruk fram till år 1899 och revs sedermera i samband med uppförandet av Sydsvenska Kredit ABs byggnad och sammanslagningen av de båda kvarteren till det nuvarande kvarteret Sankt Laurentius år 1912. Lilla Kyrkogatan försvann i och med detta och en del av kvarterets sydvästra hörn lades ut till gatumark så att Kyrkogatan skulle kunna breddas (Ibid.)

Figur 2. Rekonstruktion av det medeltida Stortorget och tomtindelningen däromkring, där röda linjer och siffror motsvarar de rekonstruerade tomterna från omkring år 1500 (Andrén 1984:19). Dagens fastighetsgränser är markerade i grått och platsen för undersökningen är markerad med blått.

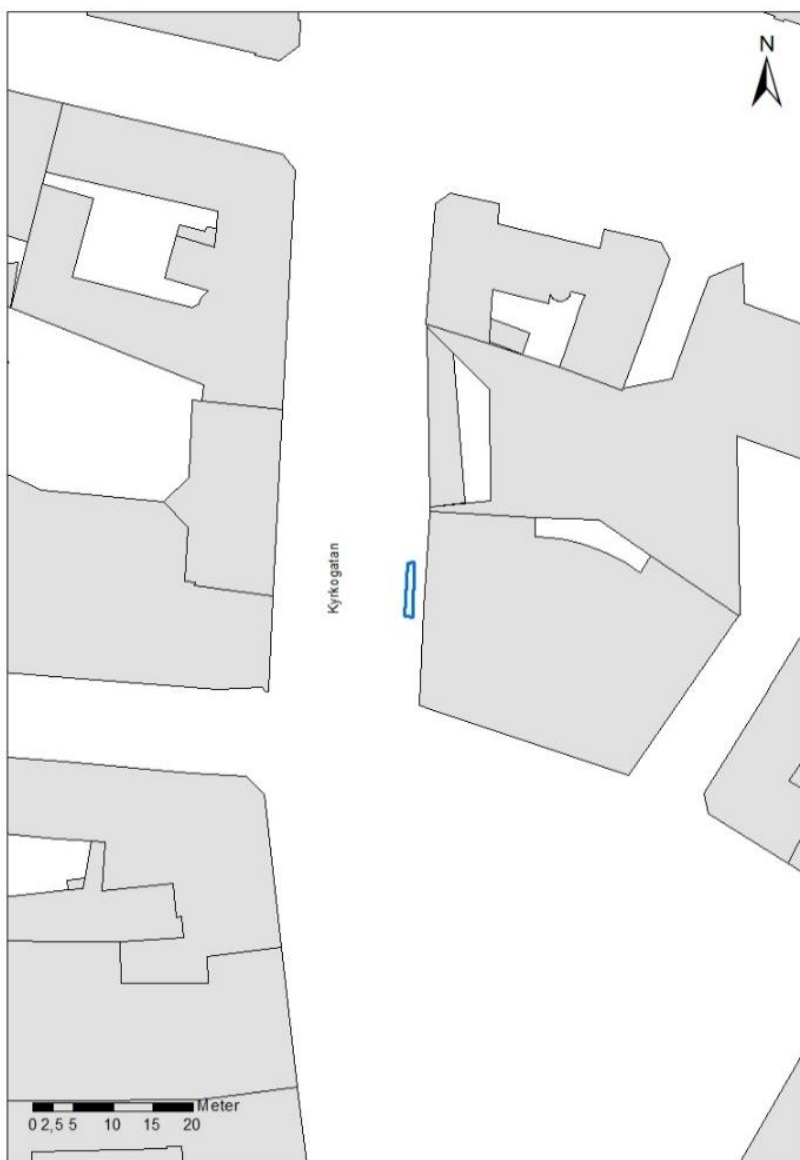
Tidigare arkeologiska iakttagelser

Ett flertal undersökningar på Stortorget har genomförts under 1900-talet, med både större grundgrävningar och mindre schakt för rör- och ledningsdragningar. Den södra delen av kv Sankt Laurentius grävdes ut år 1913 som den första större undersökningen i Lunds centrala delar. Vid undersökningen påträffades bland annat brunnar, stenläggningar och rester av salubänkar daterade till senmedeltiden (Blomqvist 1941). Vid kulvertgrävningar i mitten av 1900-talet påträffades stenläggningar och bodbebyggelse, vilka daterades till 1200- och 1300-talen. Vidare framkom möjliga rester från verkstadslokaler eller stadens rådhus från 1300-talet (Christophersen 1980; Andrén 1984).

En avloppsgrävning år 1973 innebar ett större ingrepp i Lunds gator, då nya rör lades från Kyrkogatan i norr till Söderport i söder. Vid undersökningen påträffades stenkonzentrationer och system av pålar och liggande plankor. År 1993 genomfördes en undersökning i Kyrkogatan och Stora Södergatan, med anledning av omläggning av vatten- och avloppsledningar. Det kunde konstateras att det medeltida Stortorget varit belagt med minst två olika träbrolägningsnivåer, vilka hade följt grundtopografin (Eriksdotter 1994:69). År 2008 genomfördes en arkeologisk undersökning i form av en schaktningsövervakning med anledning av en akut vattenläcka i trottoaren där Stora Södergatan och Kyrkogatan möts, vid det sydvästra hörnet av fastigheten kv Sankt Laurentius 1. Schaktet var perforerat med ett stort antal sentida ingrepp i form av äldre ledningsschakt, högspänningskablar, fjärrvärmekulvertar, elkablar, telekablar, dränering och vatten. På ett djup av 3,50 m under nuvarande marknivå, påträffades en stenläggning i den norra delen av schaktet. I den södra delen framkom ytterligare en stenläggning på en nivå av 2,50 m under nuvarande marknivå, som tolkades som en möjlig gatubeläggning. Under denna framkom kulturlager med hög organisk inblandning i form av läderspill, träpinnar och träflis. I botten påträffades ett gödslat odlingslager. Intakta kulturlager kunde påvisas ned till ett djup av 4 m. Läderspillet härrör troligen från tillverkning av skor, då skomakarnas salubodar var placerade längs Kyrkogatans östra sida enligt skriftliga uppgifter från år 1482 (Ericsson 2008:8 ff).

Genomförande och resultat

Ett ca 7,00 m långt schakt, 1,00 m brett och 0,50 m djupt grävdes för hand längs med fasaden på byggnaden. Schaktet placerades ca 1,00 m ut från väggen. På ett djup av 0,40 m under nuvarande marknivå påträffades ett orange plaströr i ungefärlig nord-sydlig riktning. Schaktningen berörde endast sentida massor i form av bärlager och fyllning i moderna ledningsschakt (fig. 3).

Figur 3. Schaktets placering i trottoaren längs med Kyrkogatans östra sida.

Kulturlagerstatus

Inga intakta medeltida kulturlager berördes av schaktningen.

Förslag på fortsatta åtgärder

Arbetet är avslutat, inga fortsatta åtgärder krävs.

Administrativa och tekniska uppgifter

Länsstyrelsens dnr	431-21369-2019
Fornlämningsnr	RAÄ Lund 73:1
Lämningsnr	L1988:5459
Kulturens projektnr	A_2019_0058
Trakt/kvarter/fastighet	Kv Sankt Laurentius 1
Socken	Lunds stad
Kommun	Lund
Län	Skåne
Typ av exploatering	Uppförande av handikappsramp
Uppdragsgivare	Thomas Löfgren
Typ av undersökning	Arkeologisk schaktningsövervakning
Ansvarig institution	Kulturen
Fältarbetsledare	Linda Billström
Övrig personal	Aja Guldåker
Fältarbetstid	2019-07-18–2019-07-24
Fälttid, arkeolog, tim	2 timmar
Fälttid, maskin, tim	-
Yta, m ²	7,00 m ²
Kubik, m ³	3,50 m ³
Schaktmeter, m	7,00 m
Fyndmaterial	Inga fynd tillvaratogs
Ritning, dokumentation	1 st A3 ritfilm: 1 planritning skala 1:200, Digitala inmättningsfiler i Kulturens stads-GIS
Foto	1 digitalt fotografi.
Analys	-
Arkivmaterial, förvaring	Kulturens LA-arkiv under fastighetsbeteckningen Sankt Laurentius 1.

Referenser

- Andrén, A. 1984. Lund. Tomtindelning, ägostruktur, sockenbildning. *Medeltidsstaden* 56. Riksantikvarieämbetet och Statens Historiska Museer Rapport. Stockholm.
- Bevaringskommittén. 1983. *Lunds Stadskärna. Bevaringsprogram. Krafts rote*. Lund.
- Christophersen, A. 1980. Håndverket i forandring. Studier i horn- og beinhåndverkets utvikling i Lund c:a 1000–1350. *Acta Archaeologica Lundensia series in 4°*. N° 13. Lund. (Diss.).
- Ericsson, G. 2008. Kv Sankt Laurentius 1, Lund. Arkeologisk förundersökning 2008. *Arkeologiska arkivrapporter från Lund*, nr 334. Kulturen, Lund 2008.
- Eriksdotter, G. 1994. Stortorget, Lund. Stratigrafisk berättelse. *Arkeologiska rapporter från Lund*, nr 7. Kulturen, Lund.

2020

- 2020:1 Kv Kulturen 18, fornlämning Lund 73:1, Lund stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk undersökning 2019. Linnea Lidh.
- 2020:2 Kv Kråkelyckan 3, fornlämning Lund 73:1, Lund stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk undersökning 2019. Linnea Lidh.
- 2020:3 Kv Sankt Laurentius 1, RAÄ Lund 73:1, Lämningsnummer L1988:5459, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2019. Linda Billström.